

Lausunto

12.08.2026

Asia: VN/16955/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme seuraavaa:

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys laiksi perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp.). Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta ei ole vielä tätä lausuntoa kirjoitettaessa antanut hallituksen esityksestä mietintöään.

Toteamme, että nyt lausuttavana olevan lakiluonnoksen eteneminen on täysin riippuvainen siitä, hyväksytäänkö HE 50 / 2026 vp ja millaisessa muodossa se hyväksytään. Mahdollisilla eduskunnan ja erityisesti sen perustuslakivaliokunnan tekemillä muutoksilla, linjauksilla, tulkinnoilla ja rajauksilla voi lisäksi olla suoraan vaikutusta siihen, että nyt lausuttavana olevaa lakiluonnosta ja/tai sen perusteluja pitää joltain osin muuttaa. Perustuslain suojaama kotirauha, ja erityisesti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat ovat perusoikeuksien ydintä ja siksi niiden loukkaaminen vaatii erityisen kovat perusteet. Emme pidä tällaisessa tilanteessa lakiesityksen lausunnoille lähettämistä erityisen tehokkaana emmekä tarkoituksenmukaisena. Koska perustuslain muutoksen sisältöä ei ole vielä ratkaistu, eikä käytössä ole edes perustuslakivaliokunnan mietintöä, lausunnonantajien mahdollisuudet arvioida ehdotetun sääntelyn vaikutuksia, tarkoituksenmukaisuutta ja perusoikeudellista hyväksyttävyyttä jäävät monilta osin puutteellisiksi. Tämän vuoksi esityksen jatkovalmistelussa tulisi arvioida muutosten vaikutukset uudelleen sen jälkeen, kun perustuslain mahdollisen muutoksen sisältö on lopullisesti selvinnyt. Pidämme myös perusteltuna, että lakiesityksestä järjestetään sen jälkeen vielä toinen, täydentävä lausumismahdollisuus.

Toteamme kuitenkin kannattavamme oikeusministeriön ja eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnoissaan tekemiä huomioita ja täsmentämis- ja korjaustarpeita kaikilta osin. Keskeisimmät huomiot liittyvät nähdäksemme seuraaviin:

- Esitysluonnoksessa ei tulisi yksiselitteisesti todeta perustuslain 10 §:n muutoksen yleisesti mahdollistavan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvien tiedustelutoimivaltuuksien säätämistä. Toimivaltuuksien oikeasuhtaisuus, käytön edellytykset ja oikeusturvamenettelyt on arvioitava erikseen, eikä voimassa olevien rajoitusten mekaaninen poistaminen riitä yksinään perusteluksi.
- Koska perustuslakivaliokunnan tuleva mietintö määrittää pitkälti tavallisella lailla säädettävien toimivaltuuksien liikkumavaran, säätä-misjärjestysperustelut ja yleisperustelut ovat mielestämme edelliseen kohtaan liittyviltä osin vielä paikoin puutteellisia. Perusteluissa tulisi arvioida vielä tarkemmin menetelmäkohtaisesti, miten toimivaltuuksien kotirauhan suojan ja sen ydinalueen piiriin ulottaminen muuttaa niiden luonnetta, miksi päätöksentekomenettelyt ja oikeusturvatakeet katsotaan riittäviksi sekä miten tiedustelun erityinen luonne suhteutuu rikostorjunnan salaisiin tiedonhankinta- ja pakkokeinoihin.
- Olemme oikeusministeriön kanssa samaa mieltä, että paikkatiedustelun laajentamista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan voidaan tosiasiallisesti pitää salaisena kotietsintänä ja teknisen kuuntelun laajentamista vastaavasti tosiasiallisena asuntokuunteluna, tai vähintäänkin ne lähenevät toisiaan niin, että esitettyjen toimivaltuuksien suhde pakkokeinolain ja rikostiedustelun sääntelyyn sekä tuomioistuimen etukäteisvalvontaan tulisi mielestämme perustella nykyistä kattavammin, erityisesti jos tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voitaisiin poiketa kiiretilanteissa, mihin suhtaudumme lähtökohtaisesti kriittisesti.
- Sivullisten asemaan ei mielestämme ole kiinnitetty esitysluonnoksessa vielä riittävästi huomiota. Sivullisten suojaamiseksi kotirauhan ja luottamuksellisen viestin suojan puuttumisen tulee olla mahdollisimman kohdennettua ja rajattua huomioiden myös kasvaneen etätöiden tekemisen vaikutukset; Etätö on tehnyt kodeista myös työnteon paikkoja, joissa säilytetään ja käsitellään työnantajan laitteita, liikesalaisuuksia ja asiakastietoja. Kotirauhan piiriin kohdistuvat tiedustelumenetelmät ja erityisesti laiteasennukset voivat siten tosiasiallisesti ulottua yritysten tietojärjestelmiin, liikesalai-suuksiin ja yritysvarallisuuteen, vaikka yritys itse on täysin sivullinen. Esityksestä tulisi selkeämmin ilmetä, että tuomioistuimen on lupaharkinnassa otettava huomioon myös sivullisille aiheutuvat perusoikeusrajoitukset, ja jatkovalmistelussa tulisi arvioida, tulisiko tästä säätää esitettyä yksiselitteisemmin tai käsitellä asiaa yksityiskohtaisemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.
- Esityksessä tulisi ottaa huomioon Suomen hallituksen ja eduskunnan valiokuntien tuoreet kannat oikeusturvatakuiden tärkeydestä. Toimituksellisen lähdesuojan turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota Medialiiton lausunnossa esitetyin perusteluin. Esityksen jatkovalmistelussa

on varmistettava vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa, että lähdesuojan alaisen viestin tietoja ei käytetä edes vahingossa. Viranomaiselle ehdottavat uudet, laajat tiedusteluoi-keudet edellyttävät rinnalleen oikeusturvatakeiksi lainsäädäntöön tasapainotusta konkreettisista kirjauksista.

Lisäksi viittaamme jäsenliittomme Teknologiateollisuus ry:n ja sen toimialaliitto Kyberala ry:n yhteisessä lausunnossaan laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta ja pois ottamisesta todettuun:

Korostamme viitatussa lausunnossa todetun mukaisesti, että ohjelmiston salainen asentaminen päätelaitteeseen on luonteeltaan eri asia kuin fyysisen laitteen sijoittami-nen tilaan. Kyse on tosiasiallisesti laitteeseen tunkeutumisesta, jonka vaikutus ei rajoitu asuntoon tai muuhun vastaavaan tilaan: pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa sijaitseva päätelaite kytkeytyy pilvipalveluihin, viestintäpalveluihin ja usein myös työnantajan tietojärjestelmiin. Tilaan perustuva raja-
aus, johon esityksen perusoikeusarvio nojaa, kuvaa siten vain osaa toimivaltuuden tosiasiallisesta ulottuvuudesta ja edellyttää aiemman hallituksen esityksen tuntemista nyt esitetyn muutoksen arvioimiseksi. Esityksessä tulisi arvioida nykyistä täsmällisemmin, mihin tietoihin ja järjestelmiin asennettavalla ohjelmistolla voidaan päästä käsiksi ja miten pääsy rajataan luvan mukaiseen tiedustelumenetelmään.

Pidämme oikeana ratkaisuna sitä, että asentamisesta ja poisottamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa päättää aina tuomioistuin. Tästä periaatteesta ei tule poiketa kiiretilanteissakaan; suhtaudumme lähtökohtaisen kriittisesti poikkeuksiin tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta, kun toimenpide kohdistuu kotirauhan ydinalueeseen. Lupavaatimuksessa ja päätöksessä tulee yksilöidä riittävällä tarkkuudella kohteena oleva laite tai tietojärjestelmä, asennettavan ohjelmiston toiminnallisuus pääpiirteissään sekä se, mitä tiedustelumenetelmää asentaminen palvelee.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Yrityslainsäädäntö

Juho Mäki-Lohiluoma

johtaja

Rajamäki Markku
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Yrityslainsäädäntö